

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref
13/1010

Vår ref
13/1108

Dato
27.06.2013

Høring av NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014

Vi viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 11. mars 2013 om NOU 2013: 4 *Kulturutredningen 2014*.

Vi har med interesse lest den omfattende utredningen. Vi oppfatter at den har mange nyttige og perspektivgivende gjennomganger og analyser og mener utredningen også vil kunne være et nyttig oppslagsverk om utviklingen av kulturpolitikken i framtiden.

Miljøverndepartementet har sektoransvar for tre områder som har berøringsflater med kulturpolitikken. Det gjelder kulturminnepolitikken, de deler av idrettsfeltet som har berøringsflater med friluftsliv samt samarbeidsflater på temaet arkitektur, "arkitektur.nå Norsk arkitekturpolitikk". Etersom idrettsområdet ikke behandles i utredningen pga. parallelt utredningsarbeid og arkitekturtemaet ikke er vurdert nærmere, vil Miljøverndepartementets høring begrenses til museum og kulturvern, i all hovedsak kap. 11.5. Utvalgets mandat omfatter ikke kulturminnepolitikken.

Kulturminnearbeidet 2005-2013

Kulturutredningens mandat har vært å vurdere kulturpolitiske mål, virkemidler, tiltak og arbeidsformer etter 2005. Utvalget har valgt å ta utgangspunkt i utviklingen i kulturbudsjettene på statlig, kommunalt og fylkeskommunalt nivå i sin gjennomgang av kulturpolitikken i denne perioden.

Når det gjelder kulturminnepolitikken, kan det kort nevnes at Stortinget våren 2005 behandlet St.meld. nr. 16(2004-2005) *Leve med kulturminner*. Denne la grunnlaget for en fornyet og moderne kulturminnepolitikk, hvor de nasjonale målene skal nås innen

2020. I Representantforslag 129 S (2010-2011) ble regjeringen bedt om å legge fram en ny stortingsmelding om status i kulturminnepolitikken. Meld. St. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken* ble behandlet av Stortinget 19. juni 2013. Ambisjonene, målene og føringene i St.meld. nr. 16(2004-2005) opprettholdes.

Meld. St. 35 (2012-2013) redegjør for arbeidet som er gjennomført siden 2005 på kulturminneområdet og er derfor et nyttig supplement til Kulturutredningen. Begge meldingene behandler samarbeidsfeltene mellom museene og kulturminneforvaltningen. Det henvises til meldingene om dette.

Kulturminneforvaltning i fylkeskommunen

Fylkeskommunen er fra 1990 førstelinjeinstans i kulturminneforvaltningen, og de har også fått delegert myndighet etter kulturminneloven fra Miljøverndepartementet. Vi har observert at i Kulturutredningen er kulturminneforvaltning betegnet som kulturpolitikk i omtalene av fylkeskommunenes arbeid. Dette baserer seg NIBRs utredning for utvalget om "Fylkeskommunens rolle i kulturpolitikken".

Miljøverndepartementet mener dette gir et misvisende virkelighetsbilde. En stor del av fylkeskommunens arbeid på kulturminnefeltet dreier seg om areal- og miljørelaterte oppgaver.

Kulturminneforvaltningen under Miljøverndepartementet

Kap. 11.5.2 *Utvikling på museums- og kulturvernfeltet*, som bygger på notatet "Utvikling på museumsfeltet", utarbeidet for utvalget av et av utvalgsmedlemmene, konkluderer med tilrådingen: "Etter Utvalget oppfatning bør kulturminnevernets departementstilknytning vurderes nærmere, og tiltak bør iverksettes for å samordne og tydeliggjøre sektoransvaret på området." Dette med bakgrunn i at utvalget mener at aktører innenfor kulturminnefeltet i mange praktiske henseender har en sterkere tilknytning til kultursektoren enn til miljøvernsektoren.

Vi har gått gjennom litteraturlisten i utredningen og det aktuelle underlagsnotatet, og har merket oss at det ikke finnes referanser til gjeldende politikkdokumenter som St.meld. nr 16 (2004-2005). Heller ikke den underliggende NOU 2002: 1 *Fortid former framtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*, der tre personer fra museumssektoren og én fylkeskultursjef var utvalgsmedlemmer, synes å være gjennomgått. Dette oppfatter vi er en stor svakhet for denne delen av utredningen.

Utvalget baserer sin vurdering på en del udokumenterte påstander og en virkelighetsbeskrivelse som til dels er feilaktige og som ikke er i tråd med dagens kulturminnepolitikk. Miljøverndepartementet finner det derfor nødvendig å knytte et par kommentarer til de to hovedargumentene som utvalget har lagt til grunn for sin tilråding om departementstilknytningen.

Utvalget hevder at kulturminneforvaltningens plassering under Miljøverndepartementet ikke er like opplagt i dag som det var da den ble lagt der ved opprettelsen av departementet i 1972. Behovet for å revurdere departementsplasseringen underbygges med to hovedargumenter. Dels mener utvalget at feltet får så liten gjennomslagskraft i budsjettssammenheng at man må suppleres med en miljøargumentasjon som ikke alltid er relevant eller har reell tyngde for kulturminnefeltet. Det andre argument er at kulturminneaktørene i internasjonale sammenhenger må forholde seg til kulturpolitiske myndigheter i andre land. I tillegg slås det uspesifisert fast at det er delte oppfatninger i "de ulike fagmiljøene" om plasseringen i Miljøverndepartementet. Slik vi leser Kulturutredningens dokumentasjon av innspill og møter, kan vi ikke se at utvalget har hatt kontakt med et representativt utvalg av relevante fagmiljøer.

Miljøverndepartementet er overrasket over utvalgets påstand om at kulturminnepolitikken underbygges med irrelevant miljøargumentasjon. Bakgrunnen for at Norge allerede ved etableringen i 1972 valgte å legge ansvaret for naturforvaltning og kulturminneforvaltning sammen i Miljøverndepartementet, var ønsket om å kunne vurdere naturen og de faste kulturminnene i sammenheng med all arealforvaltning og som miljøressurser som skal tas vare på i et langsiktig tidsperspektiv. Vektlegging av sammenhengen mellom naturen og de menneskeskapt kulturminnene er forankret og utviklet videre i miljøvernpolitikken, forvaltningspraksis, lover og regelverk i de vel 40 årene som er gått.

Kulturminneforvaltningens tette sammenheng med arealforvaltning og forvaltning av naturressursene er følgelig et perspektiv man har holdt fast på og utviklet videre i alle disse årene. Det vises her også til de to meldingene St.meld. nr. 16(2004-2005) *Leve med kulturminner* og Meld. St. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken*, som er lagt fram av skiftende regjeringer og hvor dette kommer klart fram. Det bytte av departementstilhørighet som utvalget nå foreslår at bør vurderes, vil innebære et eklatant brudd på den politikkutviklingen som har skjedd gjennom 41 år.

Faglig utvikling av kulturminnepolitikken

Den faglige utviklingen etter 1972 har gått fra å frede utvalgte enkeltobjekter, hovedsakelig begrunnet ut fra kunsthistoriske verdikriterier, til å søke å sikre et mangfold av kulturminner og større kulturmiljøer som forteller om ulike sider av samfunnsutviklingen og kulturhistorien i bred forstand. Kulturminner er mer enn rene historiske vitnesbyrd som skal tas vare på, de regnes som viktige bruksressurser for samtiden og framtiden. Kulturminnepolitikken er basert på at kulturminnene skal være i ordinær bruk og utvikling, eventuelt i nye funksjoner. De aller fleste kulturminner er i privat eie og derfor ikke tilgjengelig for allmennheten. Men de er tilgjengelig for alle som del av det landskapet som man ferdes i hver dag.

Moderne kulturminneforvaltning legger stor vekt på å vurdere kulturminnet og landskapet som omgir det under ett, og å sikre større kulturmiljøer. Kampanjeåret

Arkitekturvernåret 1975 dannet for øvrig utgangspunkt for den nye retningen i kulturminnepolitikken, med sin vektlegging av kulturhistorisk bredde og større helhetlige miljøer. Denne er fulgt opp og forsterket i alle årene etter, herunder med ny hjemmel for kulturmiljø i kulturminneloven i 1992.

Dagens kulturminnepolitikk har to overordnede strategiske mål: Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på som bruksressurser og grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. I tillegg skal et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer som dokumenterer geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde gis varig vern gjennom fredning.

Budsjettutviklingen

Når det gjelder den budsjettmessige økningen i perioden 2005 er det feil å hevde at kulturminnefeltet i liten grad får gjennomslag på Miljøverndepartementets budsjett. I perioden 2005-2013 har budsjettet til Riksantikvaren økt fra 252,3 mill kroner til 509 mill kroner, og Norsk kulturminnefondets tilskuddsmidler har økt fra 13 mill kroner til 61,4 mill kroner. Dette er en økning på 305,2 mill kroner, dvs. 115 %, i denne niårs perioden. Riksantikvarens tilskuddspost til vern og sikring av fredede og verneverdige kulturminner og kulturmiljø har i samme periode økt fra 110,2 mill. kroner til 265,4 mill kroner, noe som tilsvarer en økning på 155,2 mill. kroner eller 141 % samlet for perioden. Dette er betydelige økninger innenfor Miljøverndepartementets budsjett.

Felles utfordringer for museene og kulturminneforvaltningen

En overordnet hovedutfordring som er felles for miljøforvaltningen og museene er å skape forståelse for sammenhenger, mangfold og verdier i de natur- og de menneskeskapte omgivelsene. En avgjørende forutsetning for at samfunnsutviklingen skal være bærekraftig er at samfunnet treffer sine valg om disse ressursene ut fra et langsiktig tidsperspektiv. Museene har, som utvalget også peker på, en unik forutsetning når det gjelder formidling. Dette gjelder både de mer tradisjonelle formidlingsformene og de nye, digitale mulighetene.

Det ligger et stort, og uutnyttet potensial, i å få mer samarbeid om formidlingen om både kulturhistorien og naturgrunnlaget. Miljøverndepartementet oppfatter at det nye museumslandskapet ligger vel til rette for økt samarbeid om formidlingsaktiviteter mellom de to sektorene. Departementet antar at større involvering og engasjement for formidlingsoppgaver knyttet til miljøvernsektoren også vil kunne være ett bidrag til å oppfylle samfunnsoppdraget, som utredningen så sterkt vektlegger.

Internasjonalt samarbeid

Når det gjelder internasjonalt samarbeid er det riktig at byråkrater fra kulturminnesektoren fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren i mange tilfeller har møter med kulturpolitiske myndigheter i andre land. Det oppfattes ikke som noe problem. Det er god kontakt og etablerte rutiner knyttet til informasjonsutveksling, møtedeltakelse m.v. mellom Miljøverndepartementet og Kulturdepartementet og

mellom Miljøverndepartementet og Kunnskapsdepartementet, som har koordineringsansvaret for UNESCO.

Miljøverndepartementets erfaring er for øvrig at den norske forvaltningsmodellen og forankringen av de faste kulturminnene som del av miljøvernpolitikken blir omfattet med stor interesse internasjonalt. Dette har bl.a. medført at norske innspill ofte blir tatt inn og lagt til grunn i prosesser og prosjekter.

Det kan også tilføyes at de to nyeste internasjonale konvensjonene på kulturminnefeltet, Landskapskonvensjonen (2000) og Farokonvensjonen (2005), støtter opp under den norske kulturminnepolitikkenes vektlegging av kulturminner og kulturmiljøer som ressurser i samfunnet og ressurser for bruk. Det samme gjelder naturligvis også Konvensjonen for verdens kultur- og naturarv fra 1972.

Når det gjelder tilrådingen om departementstilknytning, noterte vi oss for øvrig at utvalgsleder Anne Enger på pressekonferansen understreket at her var utvalget litt usikre.

EU-forskning på kulturarvtemaet

Når det gjelder internasjonalt forskningssamarbeid, har Norge ved Miljøverndepartementet gått med i JPI (Joint Programming Initiative) om kulturarven innenfor EU; ” *The Joint Programming Initiative on Cultural Heritage and Global Change: a new challenge for Europe*”. Norge deltar på styringsnivå. JPI-programmet, som er rettet mot de store samfunnsutfordringene som Europas kulturarv møter, er under utvikling våren 2013. jf. <http://www.jpi-culturalheritage.eu/>

Tilsvarende blir kulturminnetemaet også inkludert i det nye programmet på miljøsidene under Horisont 2020, som er under utvikling i 2013.

Samarbeid og samordning mellom kulturminnesektoren og museumssektoren

Når det gjelder anbefalingen om tiltak for mer samordning mellom museums- og kulturvernarbeidet i Kulturdepartementet og kulturminnearbeidet i Miljøverndepartementet, har det vært arbeidet systematisk med dette etter 2005. Museumssektoren er blitt invitert med fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren i alle relevante utviklingsprosesser og utviklingsprosjekter.

Et viktig utgangspunkt for mye av det fornyete kulturminnearbeidet er at Riksantikvaren, enten alene eller i samarbeid med andre fagetater, har utarbeidet ulike former for overordnede og helhetlige strategier og handlingsplaner for utvalgte deler av kulturminnepolitikken. Museumssektoren har deltatt i mange av disse prosessene. I tillegg inviteres museumssektoren alltid med i prosjektgrupper som er relevante. De har for eksempel deltatt i Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet (2006-2010), utviklingen av en helhetlig politikk for forvaltning av verdensarven, prosjektet

”Kultur- og naturreisen”, samt i arbeidet med etter- og videreutdanning av bygghåndverkere for å nevne fire av de store satsingene i de senere årene.

Samordningsbehovet er tatt opp med utvalget av Museumsforbundet. Forbundet har også årlig hatt dette som uttalelse fra årsmøtet gjennom mange år. Det er derfor gledelig når Museumsforbundet i sitt innspill til kulturminnemeldingen høsten 2012 understreket at man også oppfatter at det har vært en positiv utvikling:

”Museumsforbundet vil dog gi ros til RA og MDs Avdeling for kulturminneforvaltning for å ha tatt flere initiativ med sikte på å bedre samarbeidet og koordineringa med museene de siste årene.”¹

Kulturvernforbundet har på generelt grunnlag spilt inn behovet for at de 20 landsdekkende kulturvernorganisasjonene blir tildelt driftstilskudd og at det må ryddes opp i sektoransvaret i staten, slik at alle kulturvernorganisasjonene får en hensiktsmessig departemental tilknytning. Omtalen er plassert i underkapitlet ”Kulturminnevern” i kap. 11.5.2. Miljøverndepartementet vil for ordens skyld peke på at kun tre av de 20 organisasjonene i Kulturvernforbundet hører inn under dette departementets ansvarsområde. Disse tre, i tillegg til Kulturvernforbundet, mottar årlig støtte fra Miljøverndepartementet.

Kunnskapsbasert forvaltning og FoU

Når det gjelder vurdering av en kunnskapsbasert forvaltning og kulturarvsektorens forskningsbehov, viser Miljøverndepartementet til departementets uttalelse til rapporten ”En kunnskapsbasert kulturpolitikk”, utarbeidet av Kulturdepartementets eksterne FoU-utvalg, under ledelse av Jan Grund. Rapporten danner også bakgrunnsmateriale for Kulturutredningens behandling av temaet.

http://www.regjeringen.no/pages/38007113/Kunnskapsbasert_56_MD_M.pdf

* * *

Miljøverndepartementet utdyper gjerne kommentarene dersom dette skulle være ønskelig.

Med hilsen

Einar Holtane (e.f.)
ekspedisjonssjef

Tonte Hegard
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ikke håndskrevet signatur.

---

¹http://museumsforbundet.no/wp-content/uploads/2012/03/MD_121.pdf

---

